

КНИГОЗНАВСТВО. ПРЕСОЗНАВСТВО. ІСТОРІЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ

УДК 002.2(44+477.83/.86)''17'':930

ФРАНЦУЗЬКА КНИГА В ГАЛИЧИНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІІ ст.: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Ірина Качур

науковий співробітник відділу рідкісної книги ЛННБУ ім. В. Стефаника

У статті проаналізовано стан наукової розробки проблеми функціонування французької книги в галицькому суспільстві на етапі становлення видавничого репертуару, книгарського посередництва, бібліотечного обігу та читацького сприйняття. Визначено основні періоди в історіографії французьких досліджень, охарактеризовано науковий доробок українських та зарубіжних вчених. Відзначено праці представників польської книгознавчої школи, які зробили найвагоміший внесок у вивчення поширення та рецепції французьких творів у книжковому обігу ХVІІІ ст.

Ключові слова: французька стародрукована книга, історіографія, книготоргівля, видавничий репертуар, книжковий обіг, рецепція твору.

З середини ХVІІІ ст., дещо із запізненням порівняно з іншими європейськими країнами, у Галичині спостерігається зростання французьких впливів у різних сферах життя суспільства та зацікавлення французькою культурою і книгою зокрема. У цей період з'являються друком у Львові (а, разом з тим, і в Україні) перші франкомовні книги, публікуються численні переклади французьких творів, книжковий ринок наповнюється французькою літературою, яка займає превалююче місце у приватному колекціонуванні.

Історія функціонування французької книги в Україні, як і загальна історія української книги окресленого періоду, дотепер не отримала свого повного висвітлення. Книгознавчі та бібліотекознавчі опрацювання XVIII ст., на відміну від найбільш дослідженого XVI ст. і частково — XVII ст., знаходяться на недостатньому рівні, існують серйозні лакуни низки книгознавчих проблем періоду Просвітництва [83, с. 271; 84, с. 801]. Оpubліковані в наукових, спеціальних збірниках чи інших виданнях статті присвячені, в основному, окремим аспектам проблеми і дають збірний образ історії окремих ланок комунікативного процесу книги цього періоду.

Зацікавлення історією французької книги в Галичині хоча й сягає традиціями XIX ст., дотепер не увінчалось написанням синтетичної праці з цієї тематики, а звелось тільки до фрагментарного чи принагідного висвітлення окремих аспектів її функціонування. До таких публікацій належать праці з історії видавничої і друкарської справи, дослідження книжкової продукції окремих видавничих центрів Галичини, мистецтва книгодрукування, книгарського руху, бібліографічної реєстрації, історії бібліотек або ж виявів читацьких зацікавлень у Галичині XVIII ст. Авторами цих праць є, в більшості, представники польської книгознавчої школи, які зазвичай включали східні землі, що належали Речі Посполитій до її поділу, до територіальних меж дослідження різних аспектів культури польської книги. Львівська тематика дотепер традиційно перебуває в полі зору польських науковців, особливо це стосується історії книги, що функціонувала в католицькому середовищі римського обряду, до якої і належить, в основному, французька книга.

Українські вчені у своїх дослідженнях робили акцент на франкомовній українці, тобто на виданнях французькою мовою, що вийшли друком у різних країнах і присвячені українській нації та історичному розвитку України, зокрема її культури, науки, освіти, економіки, політики тощо. Численні праці французів часто були джерелом інформації про Україну та українців для всієї Європи (Г. Л. де Боплан, П. Шевальє, Вольтер, Ж.-Б. Шерер, Н. Г. Леклерк). Праці цих авторів були відомі в Україні й використовувалися вітчизняними істориками та літераторами. Ці видання є органічною часткою історії книжкової культури України,

і що важливо, репрезентантами України у франкомовному світі. Свій внесок у розробку книгознавчих та бібліографічних аспектів вивчення франкомовної україніки зробили Ілько Борщак [2; 3; 38; 39], Володимир Січинський [32], Аркадій Жуковський [59], Ксаверій Ліске [63]. Найповнішим систематизованим висвітленням рецепції України у Західній Європі XI-XVIII ст. стала фундаментальна праця Дмитра Наливайка “Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XVI-XVIII ст.” [28], побудована на великому фактичному матеріалі, у значній частині вперше введеному автором у науковий обіг.

Однак ці важливі для зарубіжного українознавства праці не дають відповіді на питання про зворотний бік українсько-французьких зв'язків: чи володіло українське населення достатніми відомостями про європейську, в т. ч. французьку, цивілізацію, чи цікавилось досягненнями її науки, літератури та мистецтва; яким чином поширювалась інформація і який мала вплив, а, головне, яку роль у цих процесах відігравала французька книга.

У дослідженні історії французької книги в Галичині другої половини XVIII ст. можна виділити три основні періоди, які збігаються з основними етапами історіографії французького впливу в галузі політико-філософських поглядів, літератури, просвітництва і культури в цілому. Наприкінці XVIII — поч. XIX ст. з'являються спорадичні відомості про вивчення французької мови та колекціонування французьких книг, робляться спроби наукового підходу до виокремлення і реєстрації перекладних французьких творів у контексті польського книговидання [37]. На другий період — злам XIX ст. — 1939 р. — припадає активізація історико-краєзнавчих, бібліотекознавчих та книгознавчих досліджень (головно польських дослідників, інспірованих отриманням політичної незалежності Польщі), які охоплюють, хоча й незначною мірою, французьку книгу XVIII ст. У післявоєнний період радянське книгознавство служило пролетарським ідеалам, де не було місця дослідженням “буржуазної” салонної літератури, а в історіографії Польщі існувала негласна заборона на львівську тематику. Лише у 60-х роках минулого століття розпочинається новий, якісніший і результативніший етап у вивченні французької книги доби Просвітництва. Сприятливою обставиною їх активізації у Польщі стало укладення угоди про

співробітництво Варшавського і Паризького університетів у галузі культурних обмінів у 1974 р. Основні дослідження польських учених стосувалися поширення та рецепції окремих французьких творів, які циркулювали у книжковому обігу в XVIII ст.

У вітчизняній науці значне зростання інтересу як науковців, так і бібліотекарів-практиків до вивчення історії культури вітчизняної книги, в тому числі іншомовної, спостерігається з 1990-х рр. Ці дослідження базуються на принципово нових теоретично-методологічних засадах, які притаманні в наш час розвитку гуманітарних наук в Україні загалом і спричинені істотними ідейними і соціально-політичними трансформаціями під гаслом національного відродження України, її історії і культурної спадщини.

Наукові дослідження, що стосуються теми, можна умовно згрупувати у три блоки, які відповідають трьом основним етапам створення і функціонування книги. До першого, найменш розробленого, належать праці з історії галицького книгодрукування, яке включало у свій репертуар і видання французьких творів. До другого блоку зараховуємо дослідження з історії книготоргівлі регіону та шляхів розповсюдження французької книги. Третій блок охоплює наукову літературу стосовно бібліотечного та читачького обігу французької книги в Галичині: праці з історії бібліотек та вивчення рецепції французьких творів.

Одна із перших фрагментарних згадок про інтерес до французької книги та її колекціонування у XVIII ст. міститься у надрукованому в 1786 р. своєрідному краєзнавчому путівнику Королівства Галичини й Лодомерії “*Geographia albo dokładne opisanie Krolestw Gallicyi i Lodomeryi*” [62] сучасника досліджуваного періоду, буського і белзького старости, галицького бібліофіла Е. А. Куропатницького. Відзначаючи визначні пам’ятки окремих місцевостей, автор подає також інформацію про значніші бібліотеки галицьких шляхтичів, які склалися переважно з французької літератури. Зокрема, при описі Горохова, родового міста графа М. Вельгорського, Е. А. Куропатницький повідомляє, що там в резиденційному палаці знаходиться “найдобірніша бібліотека творів найпередовіших французьких авторів”, яка, на думку учених людей, не поступається книгозбірні Версальського кабінету, а її власник, як великий аматор літератури й музики,

заслужив собі особисту повагу у закордонних монархів з Парижа, Дрездена і Відня [62, с. 119, 187].

Перші спроби наукового підходу до виокремлення і реєстрації французьких творів у контексті польського (в тому числі і львівського) книговидання знаходимо у надрукованій у 1814 р. двотомній бібліографії польської літератури “*Historya literatury polskiej wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych*” Фелікса Бентковського [37], в якій автор виділяє перекладні, зокрема, французькі видання у різних жанрах літератури, називає справжніх авторів творів і таким чином викриває нечесних перекладачів, нарікаючи, що “великою легкодумністю чи легковажністю багатьох перекладачів, вартими перестороги, є те, що вони не називають автора, перекладений твір якого видають у світ, а часто навіть зовсім не пишуть, що твір є перекладом з чужої мови, бажаючи, можливо, через таке замовчування постати в особі справжнього автора” [37, т. 1, с. 543]. Праця заслуговує на особливу увагу ще й з огляду на фахові біобібліографічні анотації при описах багатьох французьких перекладних видань.

Науково-бібліографічне опрацювання французьких стародруків, надрукованих у Львові, знайшло своє відображення у фундаментальній бібліографії польського письменства Кароля Естрайхера (“*Bibliografia polska*”) [50], потомове друкування стародрукованої частини якої було розпочато у 1886 р., і яка дотепер залишається неперевершеною за обсягом, достовірністю та інформативністю матеріалу.

Дослідження польського історика Владислава Смоленського “*Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII*” [96], вперше опубліковане у 1891 р., носить історико-філософський характер і є спробою осмислення інтелектуального перевороту у Польщі XVIII ст. під впливом західних, головню французьких, філософських ідей. Автор характеризує літературні твори (в тому числі надруковані у Львові), які приходили на допомогу утвердженню нових наукових поглядів, описує прогресивні зміни в розвитку теоретичних і прикладних наук. Джерелом зниження релігійності суспільства, на думку автора, були закордонні подорожі, наплив чужоземної літератури, підтримка можновладцями і королівським двором французької філософської літератури. Французька мова ставала

дедалі моднішою, а виховання молоді в заможних домах перебувало у руках чужоземних гувернантів і метрів. Поширювався атеїзм і деїзм, що підтверджують численні полемічні твори. Французька література через переклади доходила до широких мас, з'являлися численні переклади Вольтера, Руссо, Мармонтеля, Монтеск'є та інших ідеологів Просвітництва, на сценах відбувалися постановки чужих драматичних творів. Переможна хода західної ідеології спричинила те, відзначає Смоленський, що вільнодумство поширювалося навіть серед вищого духовенства, а самі оборонці правовірності підлягали французьким впливам. Якщо продаж польських книг йшов повільно і ліниво, то французькі швидко розбирали і вони нагромаджувалися на полицях бібліотек заможніших власників, ходили по руках освічених людей. В. Смоленський робить висновок, що наслідки нового ідейного впливу Заходу — вільнодумство і визволення етики з-під впливу катехизму — були скоріше результатом впливу французької літератури, ніж результатом філософії *resentiorum*, якої дотримувалися у польському письменстві і в навчальних закладах.

Початок ХХ ст. в історії дослідження французької книги ознаменувався опублікованим у Львові (1904 р.) фундаментальним бібліографічним покажчиком романів, що вийшли друком у Польщі в 1763–1795 рр., Броніслава Губриновича (“*Romans w Polsce za czasów Stanisława Augusta*”) [54]. У вступній статті, яка по суті становить окрему ґрунтовну працю, автор із жалем констатує, що “тогочасна вітчизняна творчість була дуже кволою й блідою і тільки переклади з чужої літератури надавали їй запозиченого блиску”, дозволяли спостерігати “у їх відблиску народження нового сучасного роману з великими іменами Прево, Маріво, Річардсона, Філдінга, — коли у нас панували сірий морок і глуха тиша” [54, с. 1]. Б. Губринович відзначає велику вартість перекладних творів, на ґрунті яких з часом виростають оригінальні твори національної літератури. У галузі красного письменства, і особливо в жанрі роману, зазначає автор, польська література найбільше завдячує Франції [54, с. 14]. Із 259 позицій покажчика у назвах 191 видання зазначено, що вони є перекладами з французької мови, серед решти, як вважає Губринович, — багато адаптацій та наслідувань французьких творів. Серед

французьких романів XVII ст., опублікованих у польських перекладах із запізненням на століття, автор зупиняється і на львівських “моральних” виданнях друкарки Юзефи Піллерової з 1782 р.: “Skromność nad chlubę szczęśliwsza, czyli powieść moralna o Alidorze i Terzandrze” [66], “Troie żądania czyli powieść moralna o Lindorze” [98], “Sobie — rad. Drugim — rad. Czyli powieść moralna o bliźniętach: Faryzminie i Azysie” [97], критикуючи при цьому їх невисоку змістовну цінність та “ганебну” мову перекладу [54, с. 24]. Порівняно з цими маловартісними, на думку Б. Губриновича, виданнями, у XVIII ст. великою популярністю у видавців користувалися твори Франсуа де Саліняк де Ля Мота Фенелона, в першу чергу, його роман еленістичного напрямку “Телемак”, “Тисяча й одна ніч” А. Галлана, пригодницькі романи Ле Сажа і Прево.

Поруч зі своєю фаховою літературознавчою характеристикою романів, надрукованих у Польщі у другій половині XVIII ст., Б. Губринович подає також судження про них сучасників, які не завжди збігаються з його оцінками. Автор дослідження вважає, що “усі “Mémoires” і “Aventures” перевершує банальністю роман, виданий анонімно у Супраслі в 1789 р. під назвою “Hrabina Lińska, powieść polska”, який у дійсності був перекладом паризького видання 1739 р. “Mémoires de la comtesse Linska, histoire polonaise” [54, с. 40]. На думку автора, це — незграбна, штучна копія лицарської повісті XVII ст. з недоречним сентименталізмом, але задля об’єктивності він наводить почерпнуту з архівних матеріалів інформацію про популярність і розголос про цей твір серед сучасників: непідписана кореспондентка у листі від 1793 р. до своєї приятельки Четвертинської повідомляла про велике захоплення, яке викликала “Hrabina Lińska” у львівському світському товаристві [54, с. 42].

Б. Губринович відзначає, що Франція, окрім власних видатних творів, принесла також можливість ознайомлення з літературою інших країн, у першу чергу, зі знаменитим англійським романом. Впливи могутньої Англії — літературні й політичні, — хоча й охопили широкі кола, ніколи не доходили до Польщі безпосередньо; роль посередниць між ними відігравали, роблячи при цьому велику послугу польським читачам, почергово Франція

і Німеччина. Автор припускає, що захоплення, яке викликав англійський роман, слід приписати певним модифікаціям, яких він зазнав у французьких переробках [54, с. 65]. Різницю у поглядах на життя і світ представників британських островів і польської шляхти вирівнювало французьке посередництво, торуючи шлях англійським ідеям до слов'янських душ і сердець. На чолі найпопулярніших англійських авторів Б. Губринович ставить Даніеля Дефо з його шедевром “Життя і захоплюючі пригоди Робінзона Крузо”, що був перекладений польською мовою з французької переробки А. А. Фетрі і витримав у Польщі кільканадцять перевидань, у тому числі і у Львові в друкарні Лукаша Шліхтина у 1774 р. [49]. З інших популярних англійських романістів, які стали відомими польським читачам завдяки французьким перекладам, дослідник виділяє Джонатана Свіфта, Генрика Філдінга і Френсіса Шерідана.

Більше ніж півстоліття бібліографія Губриновича була єдиним путівником для польського роману доби Просвітництва. Однак подані в ній описи видань є досить побіжними і не завжди докладними (відсутня інформація про обсяг, формат, довільно скорочені назви), що пояснюється тогочасними значно нижчими науковими вимогами до бібліографічного опису.

Праці, що містять стислі фактографічні відомості про французьку книгу в Галичині і вийшли з-під пера представників передвоєнної науки, стосуються переважно книгарського руху (“Bibliopole lwowsky”, “Obrazki z przeszłości Lwowa” та “Stare księgi — stare wina” Мечислава Опалека [78-80]) та історії бібліотек (“Ex-librisy bibliotek polskich (XVI–XX wiek)” В. Віттига [100], “Lwowskie znaki biblioteczne” Францішка Яворського [57], “Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych tak niegdyś byłych w Królestwie Polskiem, Galicyi, W. Ks. Poznańskiem i Zachodnich guberniach Państwa Rossyjskiego” Ф. Радзішевського [82], “Zbiory polskie: Archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie” Едварда Хвалевіка [43]).

Окремі згадки про перебування та діяльність французів на наших теренах знаходимо в історико-краєзнавчих розвідках (С. Шнюр-Пепловського [94], Л. Харевичової [40-42], А. Єнджейовської [58]).

Бібліографічна реєстрація стародрукованих видань французьких авторів міститься у відносно поверховому, але не позбавленому вартості, з огляду на специфіку видання, опублікованому в 1928 р. каталозі виставки “Bibliografja polskich druków lwowskich XVI–XVIII wieku” Рудольфа Котулі [61].

Українські книгознавці міжвоєнного періоду розглядали історію книги на українських землях насамперед як історію української етнічної книги, науковці ж інших національностей — поляки, вірмени, євреї — цікавилися майже виключно минушиною своїх громад. Єдиним українським дослідником, який виявив зацікавлення львівською франкомовною пам'яткою XVIII ст., був історик Іван Кривецький. У № 4 “Бібліологічних вістей” за 1926 р. з'явилася його ґрунтовна розвідка (згодом опублікована як окрема відбитка під назвою “Перша газета на Україні” [26]) про перше львівське періодичне видання — “Gazette de Leopold” (1776). У цій статті автор виклав свою концепцію “української преси” та “українознавства” в цілому, яка базується не на вузько етнографічній, а на територіальній основі. До “українства” дотепер зачисляли тільки те, підкреслює автор, що мало суто етнографічно-український характер — передусім в обсязі культури. Зокрема, це мало місце в українській бібліографії, з якої вилучали не тільки всю друкарську продукцію інших етнічних груп, що поруч з українцями жили і живуть в Україні, але і продукцію етнічних українців, якщо вона не мала зовнішньої етнографічно-української форми (наприклад, видання, що вийшли з-під пера українців в Україні, але були надруковані чужими мовами: латинською, польською, “московською” й іншими). Історико-культурний розвиток України призвів до того, констатує І. Кривецький, що історія української преси починається від історії чужомовної преси в Україні, яка хронологічно випередила національно-українську пресу. Але Україна, наголошує автор, це не тільки населення, що говорить українською мовою, але передусім земля, на якій згадане населення живе, і все, що на цій землі знаходиться. Тому й поняття “українознавства”, підсумовує І. Кривецький, мусить набрати ширшого, ніж етнографія, змісту. Воно повинно перейти на концепцію територіальну і предметом “українознавства” повинно стати все, що має чи мало місце

в Україні — також і в галузі культури. Тому й поняття “українська преса” мусить обіймати не тільки національно-українську пресу, але всю пресу, що виходила чи виходить в Україні.

Слід зауважити, що таких самих засад дотримувався й автор першого фундаментального дослідження з історії українського друкованого слова “Історія українського друкарства” [29] Іван Огієнко, який, зокрема, писав, що “досліди про чужонаціональне друкарство на землях України значно збільшили б кругозір дослідника друкарства спеціально українського і показали б наочно, серед яких саме культур зростала культура українська” [29, с. 395]. На пріоритетності етнографічно-територіального, а не мовного критерію при відборі національної стародрукованої продукції наголошують і сучасні провідні книгознавці, закликаючи до опрацювання і введення до наукового обігу всіх видань друкарень, котрі діяли на українських землях протягом XVI–XVIII ст. [25, с. 21].

У науковій розвідці про “Gazette de Leopold” І. Кревецький факхово навів основні бібліографічні та книгознавчі характеристики цього періодичного видання, зробив розширене анотування, подав перелік рубрик та окремих цікавих, на його погляд, відомостей, уміщених на сторінках часопису. Розлоге цитування в перекладі автора розвідки українською мовою удоступнювало читачеві XX ст. ознайомлення з франкомовним текстом видання, яке стало бібліографічною рідкістю. З’ясовуючи питання про засновників “Gazette de Leopold”, І. Кревецький схилився до думки, що вони належали до “пересяклих французчиною тогочасних аристократичних кіл Галичини” [26, с. 13], так само, як і більшість читачів цієї газети. На основі документальних матеріалів автор проливає світло на особу її власника і видавця — шевальє Осуді (Ossoudi), подає історичні відомості про обставини заснування та вихід у світ “Gazette de Leopold”, ставлення до неї австрійського уряду. Окрему увагу дослідника привернули книгарські оголошення в “Gazette de Leopold”, які він називає першими книгарсько-бібліографічними оголошеннями в Україні. З огляду на їх виняткову інформативність щодо читачьких зацікавлень певних кіл Галичини у другій половині XVIII ст., автор подав перелік усіх (кілька десятків) видань, які фігурували у різних номерах річника газети [26, с. 11-12].

Традиції системних досліджень французької книги у Польщі започаткувала Анна Нікліборц (1904, Львів – 1992, Вроцлав), яка після навчання на відділенні романської та німецької філології Львівського університету ім. Яна Казимира працювала там асистенткою, а з 1933 р. керувала Методичним центром викладання французької мови в регіональному департаменті шкіл у Львові. У цей період у львівському журналі “*Neofilolog*” з’являються її перші дослідження з французької літератури і викладання мови. Після війни Анна Нікліборц переїхала на постійне місце проживання до Польщі, де розпочала викладацьку діяльність у Вроцлавському університеті на кафедрі романської філології, трансформованій пізніше в Інститут романської філології. Одночасно вона продовжувала наукові дослідження під керівництвом Зигмунта Черного і в 1960 р. в Ягеллонському університеті у Кракові захистила докторат (“Викладання французької мови в Польщі в епоху Просвітництва”). У 1968 р. А. Нікліборц представила до захисту на здобуття наукового ступеня “доктора габлітованого” другу докторську роботу, яка з пізнішими доопрацюваннями лягла в основу монографії “*La littérature française pour la jeunesse au siècle des Lumières*” [71] і стала найвагомимим результатом її вивчення репертуару та рецепції французької літератури для молоді в епоху Просвітництва [детальніше див. 44].

Результати головних досліджень Анни Нікліборц, присвячених французькій літературі XVIII ст. і викладанню французької мови, були викладені в численних публікаціях наукових видань [67-77]. Обидва напрями зацікавлень представлені в першій докторській дисертації, надрукованій згодом під назвою “*L’enseignement du français dans les écoles polonaises au XVIII-e siècle*” (“Викладання французької мови у польських школах у XVIII ст.”) [67]. У цій ґрунтовній монографії дослідниця висвітлила місце і проблеми навчання французької мови в системі приватного виховання, у релігійних колегіумах, академічних закладах і публічних школах Польщі. На основі актів генеральних візитацій та звітів Комісії Національної Едукації авторка уклала розширений біографічними даними перелік викладачів французької мови у польських школах і колегіумах, в тому числі у Львові, Станіславі, Раві-Руській, Володимирі-Волинському, Кремінці, Острозі й інших українських

містах. Крім того, дослідниця зробила докладний аналіз основних методичних засад викладання, охарактеризувала рекомендаційний вибір творів для читання. Окремий розділ А. Нікліборц [67, с. 97-101] присвятила реакції проти французької моди в консервативних масах суспільства, представлених в основному дрібною шляхтою, яка відстоювала старі звичаї і була вороже налаштована проти модних французьких перук і шовкових панчіх. Як приклад авторка наводить войовничу позицію представника запеклих противників офранцуження, професора моральної теології Львівського університету, домініканина Бернарда Домославського (1734–1821), основні аргументи якого були викладені у двох анонімно опублікованих у 1786 р. брошурах “*Mędrzek w prawdziwej swojej postaci*” і “*Mędrzek lingwista czyli zdanie o szacunku i nabyściu potrzebnych uczonym języków*”. Проводячи детальний аналіз творів його апологета прав грецької і латинської мов, авторка констатує безпідставність і безперспективність заперечення впливу французької цивілізації та переваги вживання французької мови над традиційною латинською. Опублікована у цих творах полеміка, на думку А. Нікліборц, була останнім ехом давньої “суперечки старих і модерних” [67, с. 101], яка, однак, свідчила про стійкий опір перемагаючому франкофільству.

Дослідження французької книги, які традиційно охоплювали галицький регіон, були активізовані польськими дослідниками у 70-х рр. минулого століття у зв'язку з укладанням угоди про співробітництво Варшавського і Паризького (IV) університетів у галузі культурних обмінів. Ініціатива цих досліджень була проявлена у 1974 р. завдяки інтересу, який виявив Альфонс Дюпрон, на той час ректор Сорбони, до глибшого вивчення проблеми рецепції літератури, у якій він неодноразово виявляв велику компетенцію і хист історика культури. Основним напрямом наукової співпраці стало вивчення поширення окремих французьких творів, що знаходилися у книжковому обігу у XVIII ст. і популярність яких не була достатньо вивчена через брак достовірних даних. Ці дослідження мали на меті заповнити лауну у вивченні проблеми рецепції літературного твору, применшувану раніше деякими теоретиками літератури. Оскільки в Польщі в добу Просвітництва майже не існувало літературної критики,

дослідники були змушені використовувати переконливі і достовірні відомості з інших джерел. Обравши окремих французьких авторів і окремі твори в оригіналі або в перекладі, котрі користувалися популярністю у XVIII ст., спеціалісти, що належали до різних шкіл і представляли різну методологію досліджень, вивчали їх рецепцію сучасними польськими читачами. Результати цих напрацювань були оприлюднені на франко-польських конгресах і конференціях (Вроцлав-Карпач, 1973; Париж, 1976; Неборув, 1978; Варшава, 1979 та ін.) та опубліковані в матеріалах конференцій і фахових наукових виданнях.

Оригінальний метод, запозичений у видатного міжвоєнного історика культури Казимира Пекарського, дозволив бібліотекареві Варшавського університету Галині Ющаківській у статті “*La fortune de “La nouvelle Héloïse” de Jean-Jacques Rousseau dans la Pologne du XVIII siècle*” [60] прослідкувати сприйняття у Польщі французьких текстів “Нової Елоїзи” Жан-Жака Руссо. Результати її сумлінного анкетування, проведеного у 83 бібліотеках, не тільки переконали в успіху роману, але й виявили імена більшості читачів, які походили переважно з аристократії, шляхти і заможного міщанства. Усі примірники, досліджені на наявність екслібрисів, автографів і маргінальних записів, відкрили невідомі до того часу таємниці їх побутування і відтворили життя роману впродовж останніх 40 років XVIII ст. у Польщі.

Викладач Інституту романських досліджень Варшавського університету Луціан Гробеляк обрав предметом свого дослідження французькі підручники, що використовувалися у польській шкільній мережі у XVIII ст. (“*La géographie du réseau scolaire français en Pologne au XVIII siècle*” [53]). Джерельну базу його роботи склали також анкети й опитування у численних бібліотеках і архівах Польщі. Починаючи з вивчення французьких книг, якими користувалися у польських колегіумах, автор розширив межі досліджень і відтворив повну картину навчальних закладів, де викладали французьку мову, включаючи Львів, Дрогобич, Золочів, Бучач, Станіслав. Крім того, автор уклав список викладачів, передав дискусії довкола педагогічних ідей, що пропонувалися у Франції і Польщі. Таким чином, дослідження книг трансформувалося в дуже докладну інформацію щодо проблем

викладання іноземних мов у Східній Європі і нових можливостей, які відкрилися завдяки новим впливам західної думки.

Ядвіґа Рудницька, автор двох ґрунтовних бібліоґрафій — польського роману XVII–XVIII ст. [86] та книґарських каталогів, виданих у Польщі до 1800 р. [85], — визначила своїм завданням встановити долю перекладених польською мовою “Contes de mille et une nuits” (“Казок тисячі й однієї ночі”) А. Галлана, якими зачитуються до наших днів. Відштовхуючись від варшавського видання в перекладі Л. Соколовського (1772–1774), авторка у дослідженні “Recepcja opowieści z cyklu “Tysiąc nocy i jedna” w piśmiennictwie polskim” [88, с. 417] констатувала існування великої кількості перевидань і контрафакцій цього твору, що наповнювали польський книжковий ринок упродовж двох століть і стали цікавим феноменом культурного життя країни.

Два наступних дослідження стосуються рецепції повістей і траґедій Вольтера у Польщі. Ядвіґа Вархол, реєструючи наявні видання “Contes” Вольтера у бібліотеках, у праці “Contes” de Voltaire en Pologne” [99] дійшла висновку, що основна проблема, абстраґуючись від їх присутності у книжковому обіґу Просвітництва, полягає у якості перекладів. Авторці вдалося не тільки скласти перелік опублікованих і рукописних польських перекладів повістей Вольтера, але й здійснити ґлибокий стилістичний аналіз, який дозволив зробити висновки психолоґічного і соціолоґічного характеру. Це дослідження з порівняльної стилістики, що охоплює одночасно структурні частини та історію жанру, пов’язану з зовнішніми подіями і життям країни, викриває різницю у французькій і польській ментальності. На прикладі особливостей перекладу прози Вольтера авторка вказує на відображення у польських текстах культурних течій і тенденцій, притаманних тій епосі (моралізм, лібертинство, сентименталізм).

Траґедії Вольтера, представлені на польських сценах, досліджував Марек Осташевич (“Les tragédies de Voltaire représentées sur les scènes de Pologne” [81]), який поставив за мету виявити різнопланові та вичерпні матеріали стосовно трьох аспектів рецепції драматичних творів Вольтера: критичні статті, театральні постановки і переклади. Результатом його дослідження стало встановлення десятків імен перекладачів траґедій Вольтера,

численних невідомих фактів і обставин, що стосувалися їх театральних постановок.

Продовження дослідження рецепції драматичних творів знайшло своє висвітлення у статті Софії Волошинської “Shakespeare en Pologne vers la fin du XVIII et au début du XIX siècles” [101], яка вивчала популярність творів Шекспіра на польській сцені в кінці XVIII — на початку XIX ст. Розглядаючи історію театральної реалізації творів видатного англійського письменника у різних містах Польщі, дослідниця не обійшла увагою Львів, де після придушення повстання під проводом Костоюшка знайшла притулок у 1795–1799 рр. знаменита варшавська театральна трупа Войцеха Богуславського та інсценувала переважно переробки французьких творів для польського глядача. Саме у Львові, відзначає авторка, Войцех Богуславський став ініціатором, режисером і актором вперше представлених на польській сцені “Ромео і Джульєтти” (1796) та “Гамлета” (1798) Шекспіра [101, с. 43-44].

Професор Інституту романських досліджень Варшавського університету Ева Жадковська присвятила низку статей рецепції та побутуванню деяких французьких творів XVIII ст. у Польщі [89, 91], зокрема, Мармонтеля (“Les lecteurs polonais de Marmontel” [93], “Książka francuska w Oświeceni u stanisławowskim: uwagi na marginesie recepcji Marmontela” [92], “Francuskie wzorce polskich Oświeconych: studium o recepcji J. F. Marmontela w XVIII w.” [90]). У пошуках причин їх великого успіху авторка, спираючись на багатий джерельний матеріал, вбачає у цьому феномені не тільки данину західній моді, але, в першу чергу, потребу в моделі класичної думки. Період бароко з його примхливими і розпливчастими структурами затягнувся у Польщі до середини XVIII ст. і тільки у 70-х роках почалася реакція проти “сарматських” впливів у літературі та усьому культурному житті. І саме Мармонтель, з його класичною риторикою та світською елегантністю, вважає Е. Жадковська, був найбільше наближений до ідеалу, який польські письменники почали наслідувати, пропагувати і перекладати.

Стаття Мар’яна Скушпека “La réception de “l’Histoire des deux Indes” en Pologne et en Russie au dix-huitième siècle” [95] присвячена рецепції у Польщі і Росії найважливішого твору

французького філософа Г.-Т. Реналя “*Histoire des deux Indes*” (“Історія двох Індій”), який дослідники прирівнюють до енциклопедії європейської цивілізації, етнології та колоніалізму. З огляду на відмінності у соціально-політичній ситуації у Польщі та Росії, читацьке сприйняття цього твору автор розглядає через призму його колективної рецепції — окремими соціальними групами, націями, представниками різних епох. Автор відзначає сприятливу для проникнення філософських творів інтелектуальну атмосферу Львова, який завдяки свободам, наданим Галичині австрійським урядом, став важливим культурним центром. За його інформацією [95, с. 293], у бібліотеці Оссолінеуму у Вроцлаві збереглися численні рукописні копії уривків з “*Histoire des deux Indes*” і кілька перекладів окремих фрагментів цього твору, написані у Львові наприкінці XVIII ст. Деякі з них не мають особливого значення і залишилися тільки свідченням зацікавленості авторів екзотичними країнами, але серед них є й такі, що заслуговують на особливу увагу. Йдеться про рукописи Юзефа Сигерта (1780–1804), студента Львівського, Краківського та Віденського університетів, які зберігалися на той час в бібліотеці Оссолінського, де молодий вчений працював деякий час бібліотекарем. М. Скшипек наводить біографічні відомості про автора рукописів, який, відійшовши з життя у 24 роки внаслідок туберкульозу, залишив спадщину, що вражає талановитістю, ерудицією і зрілістю думки. Ю. Сигерт здійснив віршовані переклади поем Лукреція, Гельвеція та окремих уривків з Гольбаха і Реналя. У 1798 р. він скопіював кілька десятків сторінок з “*Histoire des deux Indes*”, щоб потім використати їх у формі вільних перекладів та статей. Ю. Сигерт використовував також теми, запозичені у Реналя, у своїх поетичних творах, які дотепер зберігаються в рукописах у Вроцлавському Оссолінеумі. Зокрема, значним впливом ідей Г.-Т. Реналя позначений, на думку М. Скшипека, вірш “*Adieux au dix-huitième siècle*” (“Прощання з вісімнадцятим століттям”) [95, с. 294].

Усі ці дослідження польських істориків літератури і книги торкаються маловивчених проблем, здебільшого позбавлених попередніх опорних точок, у яких для досягнення поставлених завдань доволіно застосовувалися різні методики, найбільш

відповідні до аналізованого матеріалу. Результати проведених анкетувань та узагальнень зберігають фактографічну і методологічну цінність для подальшого дослідження рецепції французької літератури у добу Просвітництва.

Разом з тим, у другій половині минулого століття продовжувалося літературознавче і бібліографічно-книгознавче дослідження стародрукованих польських видань, результатом чого став вихід у світ ґрунтовної бібліографії Ядвіги Рудницької “*Bibliografia powieści polskiej: 1601–1800*” [86]. За 1763–1800 pp., які раніше досліджував Б. Губринович [54], міститься 562 позиції, тобто більше у два рази від зареєстрованих у бібліографії цього літературного жанру Б. Губриновича. Укладачка провела копітку і, слід визнати, результативну роботу з атрибуції анонімних перекладних видань (встановлення авторства, назв оригінальних творів, вихідних даних). У бібліографічному опрацюванні Я. Рудницької польська повість знайшла широке трактування, без огляду на мову і місце видання. Тому ця бібліографія включає також іншомовні твори, у тому числі реєструє повісті французькою, надруковані на теренах країни для осіб, які послуговувалися цією мовою — прибульців із Франції та частини місцевої шляхти. Підрахунки вказують, що повісті епохи Просвітництва, вміщені у бібліографії, належать, здебільшого, іноземним авторам, батьківщиною яких найчастіше є Франція, значно рідше — Англія або Німеччина.

Позитивною рисою цього видання, укладеного в алфавітному порядку, є наявність широко розбудованого індексу, в який внесено імена авторів, перекладачів, видавців, персонажів та інших осіб, які фігурують на титульних аркушах видань, а також назви оригінальних чи перекладених творів. Завдяки цьому відкривається доступ до кожної позиції та можливість швидкого пошуку за будь-яким відомим елементом опису. Цінним джерелом інформації для користувачів цієї бібліографії є точний відпис титульного аркуша кожного видання чи його варіанта із зазначенням форми шрифтів, кольору друку, друкарських оздоблень, наявності присвяти, апробації, еррати тощо.

Предметом наступного бібліографічного опрацювання Я. Рудницької стали книгарські каталоги, надруковані у Польщі до

1800 р. (“Bibliografia katalogów księgarskich wydanych w Polsce do końca wieku XVIII”) [85], 34 з яких походить зі Львова. Територіальний обсяг зареєстрованих Я. Рудницькою книгарських каталогів знаходиться в межах земель, які належали Речі Посполитій до її поділу, отже, включають каталоги львівських книгарів, які торгували французькими книгами: Домініка Рігера, К. Б. Пфафа, родини Піллерів, Карла Вільда (разом 24 позиції).

Окрім згаданих бібліографічних джерел, науковий опис французьких стародруків, надрукованих у Галичині, став складовою частиною єдиного на сьогодні зведеного реєстру українських стародрукованих видань кириличним та латинським шрифтами Я. П. Запаса та Я. Д. Ісаєвича “Пам’ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні” [9], який може стати основою української ретроспективної бібліографії стародруків, збагаченою результатами наукових напрацювань сучасних книгознавців у цій галузі.

У радянський час дослідження історичних фондів бібліотек України та їх наукове розкриття вважалося неактуальним, провадилося навмисне розпорошування націоналізованих інституційних і приватних бібліотек представників інтелектуальної еліти. Після того, як Україна здобула незалежність, активізувалося вивчення історико-культурних частин бібліотечних фондів, яке провідні бібліотекознавці (Дубровіна Л. А., Муха Л. В., Слободяник М. С.) запропонували здійснювати за принципами колекційності, ретроспективності [6; 7] та функціональності як об’єкта кодиколого-книгознавчих і міждисциплінарних досліджень [5]. З 1990-х рр. у вітчизняному книгознавстві розпочинається дослідження таких не надто заохочуваних за радянських часів напрямів, як дослідження історії формування унікальних книжкових колекцій та іменних фондів, історії функціонування іншомовної книги тощо. У рамках вивчення походження історико-культурних фондів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі — НБУВ) було опубліковано цикл статей та дисертаційне дослідження Раїси Кириченко, яка вивчала походження, склад та зміст франкомовної україніки у фондах НБУВ (“Французька книга у фондах НБУВ” [23], “Енциклопедична спадщина Франції XVIII–XIX століть (фонди Національної бібліотеки України

імені В. І. Вернадського)” [19], “Французька книга з приватних бібліотек: доля, склад, історико-книгознавча реконструкція (з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського)” [22], “Франкомовна періодика XVII — початку XX ст. — джерело для вивчення культурно-політичного життя України” [20], “Франкомовна українська кінця XVII — початку XX ст. у бібліотечних колекціях України: походження, склад, зміст, історико-книгознавча реконструкція” [21]). Розпочата дослідницею реєстрація та науковий опис франкомовних довідкових і бібліографічних видань з фондів НБУВ була продовжена М. А. Стельмашевою і знайшла своє висвітлення в опублікованому в 2008 р. каталозі “Франкомовні довідкові та бібліографічні видання XVIII — початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського” [34]. У розвідці “Франкомовні періодичні видання кінця XVII — початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського” [33] М. А. Стельмашева здійснила аналіз репертуару франкомовної періодики, зокрема відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ, що надало цінний матеріал для вивчення історії взаємопроникнення французької та української культур XVII — початку XX ст.

В останні десятиліття відбулася активізація досліджень франкомовних фондів також в інших регіонах нашої країни. Так, у 2000 р. вийшов друком каталог рідкісних французьких видань XVI–XVIII ст. з основного фонду та іменних колекцій Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (упорядник і автор вступної статті Олена Полевщикова) [31]. О. Полевщикова також опрацювала французькі періодичні видання у фонді графа Воронцова Наукової бібліотеки ОНУ ім. І. І. Мечникова [30] та рукописні документи з фондів одеських бібліотек і архівів, що стосуються Франції та її визначних представників у контексті французько-російських взаємозв'язків XVIII ст. [36, с. 305-313].

У виданні ЛНБ ім. В. Стефаника “Бальтазар Гакет і Україна” (1997) були опубліковані матеріали про маловідомого в Україні вченого і мандрівника французького походження, професора Львівського університету в 1787–1805 рр. Бальтазара Гакета (Nasquet) [1]. Крім статей про його життя і наукову діяльність

автор-упорядник Марія Вальо подала також переклад українською мовою “Автобіографії” Гакета, листування, фрагменти описів його подорожей, що становить цінну історичну джерельну базу.

Впродовж останнього десятиліття вийшла друком у вітчизняних і закордонних наукових виданнях низка публікацій авторки цієї статті, тематика яких охоплює різні аспекти функціонування французької книги в Галичині у другій половині XVIII ст. [10-18].

Важливою подією в історії французького зарубіжного архівознавства став вихід у світ (2007) двотомного видання “*Les archives de l’Est et la France des Lumières*” [36], в якому опубліковано матеріали та документи, що стосуються ролі французької мови і культури в розвитку літературних, художніх та ідейних взаємозв’язків між країнами Західної та Східної Європи. Ця серія є результатом програми міжнародного співробітництва, розробленої Центром дослідження XVIII ст. в м. Монпельє, при підтримці Національного Центру наукових досліджень Франції, Дому наук про людину (Париж) і Російської Академії наук. Домінік Трієр (Університет ім. Поля-Валері, м. Монпельє) у співавторстві зі Степаном Захаркіним (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, м. Київ) подали у цьому виданні загальний огляд рукописних зібрань та окремих документів, що стосуються Франції, французької мови і культури у XVIII ст. з фондів Центрального державного історичного архіву України у Львові [36, с. 302-303] та Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника [36, с. 303-304]. На жаль, поза увагою укладачів цього путівника залишилася багата збірка французьких, в тому числі оригінальних документів, яка зберігається у відділі стародрукованих та рукописних видань Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка.

Методологічні засади дослідження окремих аспектів культури французької книги знайшли своє висвітлення у працях сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників. Особливо варто відзначити науковий доробок американського історика, спеціаліста з європейського Просвітництва та історії книги XVIII ст., професора університету в Принстоні (1968–2007), директора університетської бібліотеки в Гарварді Роберта Дарнтонна (нар. 1939). В

результаті ґрунтовного дослідження архівних документів Типографського товариства в Нешателі (Швейцарія) він отримав свідчення вражаючої за масштабами і важливістю друкарської контрафактної діяльності у XVIII ст. Ці та інші опрацьовані архівні матеріали лягли в основу його надзвичайно популярних, перекладених багатьма європейськими мовами монографій, присвячених історії книжкової індустрії та книготоргівлі XVIII ст. (“L’Aventure de l’Encyclopédie : 1775–1800 : un best-seller au siècle des Lumières” [45]), підпільному і піратському книговидаванню (“Édition et sédition : l’univers de la littérature clandestine au XVIIIe siècle” [46], “La plume et le plomb : espaces de l’imprimé et du manuscrit au siècle des Lumières” [47]), розповсюдженню та міграції видань (“The Widening circle : essays on the circulation of literature in eighteenth-century Europe” [48]) та ін. Свідченням визнання його численних праць, предметом яких була в основному французька книга XVIII ст., стало нагородження французьким урядом у 1999 р. Р. Дарнтонна орденом Почесного Легіону.

Цінні методичні вказівки щодо використання книгарсько-видавничих оголошень з часописів XVIII ст. у дослідженнях з історії друкування, розповсюдження і рецепції книг викладені у статті Данути Гомбек “Ogłoszenia księgarsko-wydawnicze w czasopiśmie stanisławowskich jako źródło bibliologiczne” [56]. Методологічним проблемам вивчення рецепції літературного твору та її документальної бази присвятив статтю (“La réception et ses documents: esquisse d’une étude” [55]) Юзеф Гейстейн. У дослідженнях історії читацтва дотепер зберігають свою актуальність теоретичні праці Кароля Гломбьовського, за висловом К. Мігоня [65, с. 40] — автора першого у світі повного викладу проблем історії читацтва (“Problemy historii czytelnictwa” (1966) [51]) та “Que pouvons-nous faire de la littérature?” (1982) [52]. Загальні методологічні питання вивчення етнічної книги у суспільному контексті знаходимо у проблемному дослідженні Кшиштофа Мігоня “Książka w perspektywie etnicznej” [64].

Окремі аспекти теоретичних та науково-практичних проблем дослідження історико-культурних фондів бібліотек порушували у розвідках вітчизняні автори: С. О. Булатова (“Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських у фондах Національної

бібліотеки України імені В. І. Вернадського”) [4], Л. А. Дубровіна (“Проблемы исследования рукописных и старопечатных фондов в ЦНБ АН УССР” [8], “Библиотечные фонды: к проблеме классификации” [5]; “Историко-культурные фонды как объект междисциплинарных исследований” [6]), Г. І. Ковальчук (“Традиційні колекції відділів стародруків та рідкісних видань. Проблеми формування” [25]; “Книжкові пам’ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах” [24]), Л. В. Муха (“Бібліотечні колекції та зібрання: походження, історія, реконструкція” [27]), І. О. Ціборовська-Римарович (“Родові бібліотеки Правобережної України XVIII століття (Вишневецьких-Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан” [35]).

Підсумовуючи доробок українських і закордонних дослідників, маємо підстави констатувати, що нагромаджено значний фактологічний матеріал, який стосується різних аспектів проблеми. Найбільш опрацьованою є тематика бібліотечного та читацького обігу французької книги в Галичині, у першу чергу, вивчення рецепції окремих французьких творів. Однак дослідження попередників не охоплюють проблему комплексно, оскільки не відображають функціонування французької книги в національно-культурному контексті. Це пояснюється як ідеологічними чинниками, так і фрагментарністю джерельної бази дослідження, що зберігається в архівах та наукових бібліотеках у розпорошеному стані.

1. Бальтазар Гакет і Україна : статті і матеріали / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника ; авт.-упоряд. *Марія Вальо* ; [ред. *Л. І. Ільницька*]. — Львів, 1997. — 134 с. ; [7] арк. іл.
2. *Борицак І.* Вольтер і Україна / *Ілько Борицак* // Україна : наук. двомісячник українознавства / під ред. *М. Грушевського*. — Київ : Держвидав, 1926. — Кн. 1. — С. 34-42.
3. *Борицак І.* Україна і французька дипломатія XVIII в. / *Ілько Борицак* // Нова Україна. — 1923. — № 3. — С. 134-137.
4. *Булатова С. О.* Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / *Булатова С. О.* — Київ : НБУВ, 2006. — 332 с.
5. *Дубровіна Л. А.* Библиотечные фонды : к проблеме классификации / *Л. А. Дубровіна* // Роль библиотек в развитии общества : тез. докл. и сообщ. междунар. конф., Киев, 10-13 окт. 1989. — Киев, 1989. — С. 84-86.

6. *Дубровина Л. А.* Историко-культурные фонды как объект междисциплинарных исследований / *Л. А. Дубровина, М. С. Слободяник* // Роль библиотек в развитии общества : тез. докл. и сообщ. междунар. конф., Киев, 10-13 окт. 1989. — Киев, 1989. — С. 33-43.
7. *Дубровина Л. А.* Исторические коллекции книг и библиотечных собраний и совершенствование их организации и хранения / *Л. А. Дубровина, Л. В. Муха* // Прогрессивные библиотечные технологии: организация и управление : сб. науч. тр. — Киев, 1898. — С. 127-133.
8. *Дубровина Л. А.* Проблемы исследования рукописных и старопечатных фондов в ЦНБ АН УССР / *Л. А. Дубровина* // Оптимизация научных исследований в области библиотековедения и библиографии : сб. науч. тр. — Москва, 1989. — С. 90-101.
9. *Запаско Я. П.* Пам'ятки книжкового мистецтва : каталог стародруків, виданих на Україні / *Яким Запаско, Ярослав Ісаєвич.* — Львів : Вища шк., 1984. — Кн. 2. — Ч. 1-2.
10. *Качур І.* Доля однієї французької книгозбірні XVIII ст. (На основі збереженої в ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України частини колекції Ж.-Ж. Дортуса де Мерана) / *Ірина Качур* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2002. — Вип. 9/10. — С. 410-429.
11. *Качур І.* Львівська друкарня Шліхтинів (1755–1785) : з неопублікованих матеріалів / *Ірина Качур* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2005. — Вип. 13. — С. 3-17.
12. *Качур І.* Львівські книготоргові каталоги кінця XVIII — початку XIX ст. як джерело до книгознавчих досліджень / *Ірина Качур* // Kraków-Lwów : książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku / pod red. *J. Jarowieckiego.* — Kraków : wyd-wo nauk. Akad. Pedagogicznej, 2001. — Т. 5. — С. 49-58. — (Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Prace monograficzne ; № 317).
13. *Качур І.* Маргінальні записи як джерело дослідження історії читачтва Західної України XVIII–XIX ст. / *Ірина Качур* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2008. — Вип. 1 (16). — С. 3-25.
14. *Качур І.* Маргінальні записи як джерело дослідження рецепції французької книги в Галичині у 2-ій пол. XVIII ст. / *Ірина Качур* // Бібліотечний вісник. — 2009. — № 3. — С. 30-34.
15. *Качур І.* Фальшиві адреси стародрукованих видань : проблема ідентифікації / *Ірина Качур* // Książka, biblioteka, informacja: między podziałami a wspólnotą / pod red. *J. Dzieniakowskiej.* — Kielce : wyd-wo Akad. Świętokrzyskiej, 2007. — S. 23-31.

16. *Качур І.* Французька книга в репертуарі львівських видавців другої половини XVIII ст. / *Ірина Качур* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2004. — Вип. 12. — С. 34-62.
17. *Качур І.* Французька книга у Львові в другій половині XVIII ст. у світлі видавничих і книготорговельних каталогів / *Ірина Качур* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2003. — Вип. 11. — С. 3-24.
18. *Качур І.* Французька перекладна книга у Львові в другій половині XVIII ст. / *Ірина Качур* // *Kultura książki ziem wschodniego i południowego pogranicza Polski (XVI–XX wiek) : paralele i różnice* / red. nauk. *J. Gwioździk, E. Różycki*. — Katowice : wyd-wo un-tu Śląskiego, 2004. — S. 195-208. — (Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ; № 2262).
19. *Кириченко Р. С.* Енциклопедична спадщина Франції XVIII–XIX століть (фонди Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / *Раїса Кириченко* // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 2000. — Вип. 5. — С. 233-248.
20. *Кириченко Р. С.* Франкомовна періодика XVII — початку XX ст. — джерело для вивчення культурно-політичного життя України / *Раїса Кириченко* // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. — Львів, 2004. — Вип. 12. — С. 471-482.
21. *Кириченко Р. С.* Франкомовна україніка кінця XVII — початку XX ст. у бібліотечних колекціях України: походження, склад, зміст, історико-книгознавча реконструкція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.08 “Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство” / *Р. С. Кириченко*. — Київ, 2005. — 19 с.
22. *Кириченко Р. С.* Французька книга з приватних бібліотек: доля, склад, історико-книгознавча реконструкція (з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського) / *Р. С. Кириченко* // Вісник Книжкової палати. — Київ, 2003. — № 10. — С. 44-47 ; № 11. — С. 39-43.
23. *Кириченко Р. С.* Французька книга у фондах НБУВ / *Р. С. Кириченко* // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 1998. — Вип. 1. — С. 90-96.
24. *Ковальчук Г. І.* Книжкові пам’ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах / *Г. І. Ковальчук* ; наук. ред. *Л. А. Дубровіна*. — Київ : НБУВ, 2004. — 644 с.
25. *Ковальчук Г. І.* Традиційні колекції відділів стародруків та рідкісних видань. Проблеми формування / *Галина Ковальчук* // Бібліотечний вісник. — 2001. — № 5. — С. 20-30.

26. *Кревецький І.* Перша газета на Україні / *Ів. Кревецький* ; Український наук. ін-т книгознавства. — Київ, 1927. — 15 с. — Відбитка з: “Бібліологічні вісті”, 1926, № 4.
27. *Муха Л. В.* Бібліотечні колекції та зібрання : походження, історія, реконструкція / *Л. В. Муха*. — Київ : НБУВ, 1997. — 52 с.
28. *Наливайко Д. С.* Очима Заходу : Рецепція України в Західній Європі XVI–XVIII ст. / *Дмитро Наливайко*. — Київ : Основи, 1998. — 578 с.
29. *Огієнко І. І.* Історія українського друкарства / *І. І. Огієнко* ; упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та прим. *М. С. Тимошик*. — Київ : Либідь, 1994. — 445 с. — (Пам’ятки історичної думки України).
30. *Полєвицькова Е. В.* Французские периодические издания Старого порядка в Воронцовском фонде Научной библиотеки ОНУ им. И. И. Мечникова // Книга в России. — Москва : Наука, 2006. — Сб. 1. — С. 310-318.
31. Рідкісні французькі видання XVI–XVIII ст. в зібраннях Наукової бібліотеки Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова / упоряд. і авт. вступ. ст. *Олена Полєвицькова* ; відп. ред. *Валентина Сминтина* ; наук. ред. *Олена Радзіховська* ; ред.-бібліогр. *Марина Подрезова*. — Одеса : Астропринт, 2000. — 72 с.
32. *Січинський В.* Чужинці про Україну : вибір описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть / *Володимир Січинський*. — Київ : Довіра, 1992. — 225 с.
33. *Стельмашева М. А.* Франкомовні періодичні видання кінця XVII — початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / *М. А. Стельмашева* // Рукописна та книжкова спадщина України. — Київ, 2005. — Вип. 10. — С. 421-425.
34. Франкомовні довідкові та бібліографічні видання XVIII — початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського : каталог / НАН України, НБУВ ; уклад.: *М. А. Стельмашева, А. М. Беба, Р. С. Кириченко*. — Київ, 2008. — 272 с.
35. *Ціборовська-Римарович І.* Родові бібліотеки Правобережної України XVIII століття (Вишневецьких-Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських) : історична доля та сучасний стан / *І. Ціборовська-Римарович* ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2006. — 396 с.
36. Les archives de l’Est et la France des Lumières : [en 2 t.] / sous la direction de *Georges Dulac et Sergueï Karp*. — Ferney-Voltaire : Centre International d’Étude du XVIII-e siècle, 2007. — 870 p.
37. *Bentkowski F.* Historia literatury polskiej wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych : w 2 t. / *Feliks Bentkowski*. — Warszawa ; Wilno : nakł. Zawadzkiego, 1814.
38. *Borschak E.* L’Ukraine dans la littérature de l’Europe occidentale / *Elie Borschak*. — Dijon, 1935.— 202 p.

39. *Borschak E.* La politique française en Ukraine de 1617 à 1921 / *Elie Borschak* // *Analecta OSBM.* — Rome, 1952. — T. 1. — Facs. 4. — P. 45-61.
40. *Charewiczowa Ł.* Historiografia i miłośnictwo Lwowa / *Łucja Charewiczowa.* — Lwów : nakł. T-wa miłośników przeszłości Lwowa, 1938. — 291 s. : il. — (Biblioteka Lwowska ; t. 37).
41. *Charewiczowa Ł.* Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski przedrozbiorowej / *Łucja Charewiczowa.* — Lwów, 1929. — 196 s.
42. *Charewiczowa Ł.* Lwów w odnowie : 1766–1769 / *Łucja Charewiczowa* // *Studja lwowskie* / oprac. *K. Badecki, M. Bałaban, A. Bałabanówna* [i in.]. — Lwów : nakł. T-wa miłośników przeszłości Lwowa, 1932. — S. 109-140 : il. — (Biblioteka Lwowska ; t. 31-32).
43. *Chwalewik E.* Zbiory polskie : archiwa, biblioteki, gabinety, galerje, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie : w 2 t. / *Edward Chwalewik.* — Warszawa ; Kraków, 1926–1927.
44. Curriculum vitae et studiorum de Madame Anna Nikliborc (avec la liste de ses publications) / *J. H. [J. Heistein]* // *Romanica Wratislaviensia* / réd. *J. Heistein.* — Warszawa ; Wrocław : Państwowe wyd-wo nauk., 1981. — T. 16 : Études de littérature et de linguistique. — S. 5-10. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 604) (*Romanica Wratislaviensia* ; t. 16).
45. *Darnton Robert* (1939–...). L’Aventure de l’Encyclopédie : 1775–1800 : un best-seller au siècle des Lumières / *Robert Darnton* ; préface d’*Emmanuel Le Roy Ladurie* ; traduit de l’américain par *Marie-Alyx Revellat.* — Paris : *Perrin*, 1982. — 445 p. : [16] p. de pl. : cartes, couv. ill.
46. *Darnton Robert* (1939–...). Édition et sédition : l’univers de la littérature clandestine au XVIIIe siècle / *Robert Darnton.* — [Paris] : Gallimard, 1991. — 278 p.
47. *Darnton Robert* (1939–...). La plume et le plomb : espaces de l’imprimé et du manuscrit au siècle des Lumières / *François Moureau* ; préface de *Robert Darnton.* — Paris : PUPS, Presses de l’Université Paris-Sorbonne, 2006. — 728 p. : ill.
48. *Darnton Robert* (1939–...). The Widening circle : essays on the circulation of literature in eighteenth-century Europe / *Robert Darnton, Bernhard Fabian, Roy McKean Wiles* ; edited by *Paul J. Korshin.* — Philadelphia : University of Pennsylvania press, 1976. — 204 p. : graph.
49. [*Defoe Daniel* (1661–1731). The life and strange supprizing adventures of Robinson Crusoe] Przypadki Robinsona Krusoe. Z angielskiego ięzyka na francuski przełożone y skrocone od *Pana Feutry.* Teraz oyczystym ięzykiem wydane : [w 2 t.]. — w Lwowie : nakł. *Łukasza Szlichtina*, 1774. — 8. — Пер. *Яна Альберtrandі.*

50. *Estreicher K.* Bibliografia polska : [w 35 t.] / *Karol Estreicher.* — Kraków : AU : wyd-wo Un-tu Jagiellońskiego, 1870–2007.
51. *Głombiowski K.* Problemy historii czytelnictwa / *Karol Głombiowski.* — Wrocław, 1966. — 149 s. : il.
52. *Głombiowski K.* “Que pouvons-nous faire de la littérature?” / *Karol Głombiowski* // *Studia o książce.* — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1982. — T. 12. — S. 127-147.
53. *Grobelak Lucjan.* La géographie du réseau scolaire français en Pologne au XVIII siècle / *Lucjan Grobelak* // *La littérature des Lumières en France et en Pologne : esthétique, terminologie, échanges : actes du colloque franco-polonais organisé par l’Université de Wrocław et l’Université de Varsovie en collaboration avec l’Institut de Recherches Littéraires de l’Académie Polonaise des Sciences.* — Warszawa ; Wrocław, 1976. — P. 355-368. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 339).
54. *Gubrynowicz B.* Romans w Polsce za czasów Stanisława Augusta / *Bronisław Gubrynowicz.* — Lwów : *Gubrynowicz i Schmidt* : z druk. *E. Wiwniarza*, 1904. — 167 s.
55. *Heistein J.* La réception et ses documents : esquisse d’une étude / *Józef Heistein* // *Romanica Wratislaviensia* / réd. *J. Heistein.* — Wrocław : wyd-wo un-tu Wrocławskiego, 1983. — T. 20 : La réception de l’œuvre littéraire. — P. 31-41. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 635) (*Romanica Wratislaviensia* ; t. 20).
56. *Hombek D.* Ogłoszenia księgarsko-wydawnicze w czasopiśmie stanisławowskich jako źródło bibliologiczne / *Danuta Hombek* // *Studia o książce.* — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1986. — T. 16. — S. 33-50.
57. *Jaworski F.* Lwowskie znaki biblioteczne / zebrał *Franciszek Jaworski.* — Lwów : nakł. “Kurjera Lwowskiego”, 1907–1908. — 97, [7] s. ; uzup. : 41, [3] s. : 29 rycin.
58. *Jędrzejowska A.* Biblioteka Uniwersytetu imienia Jana Kazimierza / *A. Jędrzejowska* // *Publiczne biblioteki lwowskie : zarys dziejów / pod red. L. Biernackiego.* — Lwów, 1926. — S. 29-42.
59. *Joukovsky A.* Mazepa et la France de Louis XIV / *A. Joukovsky* // *Echanges.* — Paris, 1982. — N 48. — P. 14-19.
60. *Juszczakowska H.* La fortune de “La nouvelle Héloïse” de Jean-Jacques Rousseau dans la Pologne du XVIII siècle / *Halina Juszczakowska.* — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź, 1982. — 152 s.
61. [*Kotula R.*] Bibliografja polskich druków lwowskich XVI–XVIII wieku / [oprac. *Rudolf Kotula*]. — Lwów : nakł. T-wa miłośników książki oraz Związku Bibliotekarzy polskich we Lwowie, 1928. — VII, 146 s.

62. [Kuropatnicki E. A.]. Geographia albo dokładne opisanie Krolestw Galicyi i Lodomeryi. — Przemysł : druk. A. Matyaszowskiego, 1786. — 188 s.
63. Liske X. Cudzoziemcy w Polsce / Xawery Liske. — Lwów : nakł. Gubernowicza i Schmidta : z druk. E. Winiarza, 1876. — [4], 340 s.
64. Migoń K. Książka w perspektywie etnicznej / K. Migoń // Kultura książki ziem wschodniego i południowego pogranicza Polski (XVI–XX wiek) : paralele i różnice. — Katowice : wyd-wo un-tu Śląskiego, 2004. — S. 13-27.
65. Migoń K. Uwagi o rozwoju i perspektywach historiografii książki / K. Migoń // Studia o książce. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : wyd-wo Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1975. — T. 5. — S. 15-44.
66. [Moncrif François Augustin Paradis de. Alidor et Thersandre, conte]. Skromność nad chlubę szczęśliwsza, czyli powieść moralna o Alidorze i Terzandrze z francuzkiego na polski język przełożona, a dla zabawy czytających do druku podana. — We Lwowie : w druk. wd. Joz. Pillerowey C. K. G. Typogr., 1782. — 8°; 28 s.
67. Nikliborc A. L'enseignement du français dans les écoles polonaises au XVIII siècle / Anna Nikliborc. — Wrocław, 1962. — 112 p. — (Prace Wrocławskiego towarzystwa naukowego. Seria A ; № 83).
68. Nikliborc A. Francuska książka w rękach młodzieży polskiej w wieku Oświecenia / Anna Nikliborc // Studia o książce. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1977. — T. 7. — S. 115-128.
69. Nikliborc A. Import książki francuskiej przez Kornów do Polski w XVIII wieku / Anna Nikliborc // Sobótka. — 1961. — N 1. — S. 5-8.
70. Nikliborc A. La Fontaine en Pologne / Anna Nikliborc // Europe. — [Paris]. — 1972. — Mars. — P. 25-36.
71. Nikliborc A. La littérature française pour la jeunesse au siècle des Lumières / Anna Nikliborc. — Wrocław, 1975. — 125 p. — (Prace Wrocławskiego Towarzystwa naukowego. Seria A ; Nr 93).
72. Nikliborc A. Madame de Maintenon et ses proverbes / Anna Nikliborc ; red. M. Sekreka. — Wrocław : Państwowe wyd-wo nauk., 1973. — P. 3-14. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 193) (Romanica Wratislaviensia ; t. 9).
73. Nikliborc A. Les manuels du français publiés en Pologne au XVIII-e siècle / Anna Nikliborc // Zeszyty językowe. — [Wrocław]. — 1961. — Vol. 3. — P. 14-43. — (Prace Wrocławskiego Towarzystwa naukowego).
74. Nikliborc A. Nieznana francuska powieść o Polsce : Olesia / Anna Nikliborc // Sprawozdania Wrocławskiego towarzystwa naukowego. — Wrocław, 1971. — S. 15-23.
75. Nikliborc A. L'œuvre de M-me de Genlis / Anna Nikliborc. — Wrocław, 1969. — 165 s. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 96) (Romanica Wratislaviensia ; t. 4).

76. *Nikliborc A.* Polski “Mądrak” ostatnim przeciwnikiem Karola Perrault / *Anna Nikliborc* // Kwartalnik neofilologiczny. — 1959. — N 2. — S. 27-32.
77. *Nikliborc A.* Une romancière oubliée : Mlle de Lussan / *Anna Nikliborc*. — Wrocław : Państwowe wyd-wo nauk., 1972. — P. 47-58. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 193) (Romanica Wratislaviensia ; t. 7).
78. *Opatek M.* Bibliopole lwowscy / *Mieczysław Opatek*. — Lwów : nakł. Koła Lwowskiego związku księgarzy polskich, 1928. — 79, [1] s.
79. *Opatek M.* Obrazki z przeszłości Lwowa / *Mieczysław Opatek*. — Lwów : nakł. T-wa miłośników przeszłości Lwowa, 1931. — 104 s. : il. — (Biblioteka Lwowska ; t. 30).
80. *Opatek M.* Stare księgi — stare wina / *Mieczysław Opatek*. — Kraków : nakł. T-wa miłośników książki, 1928. — 62 s.
81. *Ostaszewicz M.* Les tragédies de Voltaire représentées sur les scènes de Pologne / *Marek Ostaszewicz* // Voltaire et Rousseau en France et Pologne : actes du colloque organisé par l’Institut de Romanistique, l’Institut de Polonistique et le Centre de civilisation française de l’Université de Varsovie avec le concours de l’Université de Wrocław et de l’Institut de Recherches Littéraires de l’Académie Polonaise des Sciences. Nieborów, 3-6 oct. 1978 / réd. *Ewa Rządowska, Elżbieta Przybylska*. — Varsovie : Editions de l’Université, 1982. — P. 237-249.
82. *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych tak niegdyś byłych w Królestwie Polskiem, Galicyi, W. Ks. Poznańskiem i Zachodnich guberniach Państwa Rossyjskiego / *F. Radziszewski*. — Kraków, 1875. — 124, [2] s.
83. *Różycki E.* Książka drukowana we Lwowie w XVI–XVIII w. : stan i perspektywy badań / *Edward Różycki* // Studia o książce. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków ; Gdańsk ; Łódź : Zakł. Narod. im. Ossolińskich : wyd-wo Polskiej Akad. Nauk, 1988. — T. 17. — S. 271-286.
84. *Różycki E.* Źródła do dziejów książki we Lwowie w XVI–XVIII wieku : wybrane zagadnienia / *Edward Różycki* // До джерел : зб. наук. пр. на пошану О. Купчинського з нагоди його 70-річчя / редкол. *Ігор Гирнич* [та ін.] ; НТШ [та ін.]. — Київ ; Львів, 2004. — Т. 1. — С. 801-809.
85. *Rudnicka J.* Bibliografia katalogów księgarskich wydanych w Polsce do końca wieku XVIII / *Jadwiga Rudnicka* ; Biblioteka Narodowa. — Warszawa, 1975. — 298 s. — (Biblioteka Narodowa. Prace Instytutu bibliograficznego ; № 19).
86. *Rudnicka J.* Bibliografia powieści polskiej : 1601–1800 / *Jadwiga Rudnicka* ; In-t badań literackich Polskiej Akademii Nauk, Biblioteka Narodowa. — Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakł. Narod. im. Ossolińskich : wyd-wo Polskiej Akad. Nauk, 1964. — 336 s. : il. — (Książka w dawnej kulturze polskiej / pod red. *K. Budzyka, A. Gryczowej* ; № 13).

87. *Rudnicka J.* Recepcja opowieści z cyklu “Tysiąc nocy i jedna” w piśmiennictwie polskim / *Jadwiga Rudnicka*. — B. m. : b. t., 1998. — 185 s.
88. *Rudnicka J.* “Tysiąc nocy i jedna” w kulturze polskiej / *Jadwiga Rudnicka*. — Lublin, 2000. — 121, [2] s. : il.
89. *Rzadkowska E.* A propos de la réception de quelques textes français du XVIIIe siècle en Pologne / *Ewa Rzadkowska* // *Romanica Wratislaviensia* / réd. *J. Heistein*. — Wrocław : wyd-wo un-tu Wrocławskiego, 1983. — T. 20 : La réception de l’œuvre littéraire. — P. 197-201. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 635) (*Romanica Wratislaviensia* ; t. 20).
90. *Rzadkowska E.* Francuskie wzorce polskich Oświeconych : studium o recepcji *J. F. Marmontela* w XVIII w. / *Ewa Rzadkowska*. — Warszawa : PWN, 1989. — 339, [1] s.
91. *Rzadkowska E.* La carrière des “Incas” en Pologne (La survie d’un texte classique) / *Ewa Rzadkowska* // *La littérature des Lumières en France et en Pologne : esthétique, terminologie, échanges : actes du colloque franco-polonais organisé par l’Université de Wrocław et l’Université de Varsovie en collaboration avec l’Institut de Recherches Littéraires de l’Académie Polonaise des Sciences*. — Warszawa ; Wrocław, 1976. — P. 299-308. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 339).
92. *Rzadkowska E.* Książka francuska w Oświeceni u stanisławowskim. Uwagi na marginesie recepcji *Marmontela* / *Ewa Rzadkowska* // *Wiek Oświecenia*. — Warszawa, 1978. — T. 1. — S. 35-52.
93. *Rzadkowska E.* Les lecteurs polonais de *Marmontel* / *Ewa Rzadkowska* // *Approches des Lumières : mélanges offerts à Jean Fabre*. — Paris : Klincksieck, 1974. — P. 319-332. — (Bibliothèque française et romane ; 48. Série C : Etudes littéraires).
94. *Schnür-Pełowski S.* Z przeszłości Galicyi (1772–1862) : w 2 t. / *Stanisław Schnür-Pełowski*. — We Lwowie : skład główny w księgarni *Jakubowskiego i Zadurawicza*, 1894. — T. 1. — VIII, 317 s.
95. *Skrzypek M.* La réception de “l’Histoire des deux Indes” en Pologne et en Russie au dix-huitième siècle / *Marjan Skrzypek* // *Lectures de Raynal. “L’Histoire des deux Indes” en Europe et en Amérique au XVIIIe siècle : actes du Colloque de Wolfenbüttel* / Ed. par *Hans-Jürgen Lüsebrink* et *Manfred Tietz*. — Oxford : The Voltaire Foundation : The Taylor institution, 1991. — P. 287-303. — (Studies on Voltaire & the eighteenth century ; № 286).
96. *Smoleński W.* Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII : studia historyczne / *Władysław Smoleński*. — Wyd. 2-ie, uzupełn. — Warszawa, 1923. — 448, VI s.
97. Sobie — rad. Drugim — rad. Czyli Powieść moralna o bliźniętach: Faryzminie i Azysie, z których pierwszy, sobą zaprzątiony, o innych

- niedbał; drugi iedyną na tym zalożył szczęśliwość, aby był innym pozytecznym. — Z francuzkiego na polski ięzyk przełożona, a dla zabawy ciekawego czytelnika do druku podana. — We Lwowie : w druk. wd. *Jozefy Pillerowy C. K. G.* Typogr., 1782. — 8° ; 42, [4] s.
98. Troie żądania czyli powieść moralna o Lindorze umieiającym pozwo-
lonego sobie daru rostopnie, i z osobliwszym użyć pożytkiem. — Z
przydanym rozporządzeniem z francuzkiego na polski ięzyk przełożona. —
S. l. : znayduie się w księgarni *P. Michała Gröla* [Lwów : druk. wd. *Jo-
zefy Pillerowej*], 1782. — 8° ; 93, [3] s.
99. *Warchoł J.* "Contes" de Voltaire en Pologne / *Jadwiga Warchoł* // Vol-
taire et Rousseau en France et Pologne : actes du colloque organisé par
l'Institut de Romanistique, l'Institut de Polonistique et le Centre de civi-
lisation française de l'Université de Varsovie avec le concours de l'Uni-
versité de Wrocław et de l'Institut de Recherches Littéraires de l'Académie
Polonaise des Sciences. Nieborów, 3-6 oct. 1978 / réd. *Ewa Rzadkowska,
Elżbieta Przybylska*. — Varsovie : Editions de l'Université, 1982. — P. 210-221.
100. *Wittyg W.* Ex-librisy bibliotek polskich (XVI–XX wiek) : [w 2 t.] /
W. Wittyg. — [Warszawa], 1903–1907.
101. *Wołoszyńska Z.* Shakespeare en Pologne vers la fin du XVIII et au
début du XIX siècles / *Zofia Wołoszyńska* // Le théâtre dans l'Europe des
Lumières : programmes, pratiques, échanges : actes du colloque organisé
par le Centre d'Etudes Littéraires Comparées de l'Université de Wrocław.
Karpacz, 18-22 avr. 1983 / textes recueillis et présentés par *M. Klimowicz
et A. Wit Labuda*. — Wrocław : wyd-wo un-tu Wrocławskiego, 1985. —
P. 43-58. — (Acta Universitatis Wratislaviensis ; № 845) (Romanica
Wratislaviensia ; t. 25).

FRENCH BOOK IN GALICIA IN THE SECOND HALF OF THE 18TH CENTURY. HISTORIOGRAPHIC ASPECT

Iryna Kachur

The article analyzes the state of researches on functioning of French old-prints in Galicia society at the time of establishing of publishing repertory, printing, book-selling mediation, library circulation and readership perception. Main periods of French studies historiography have been determined, and scholarly achievements of Ukrainian and foreign researchers have been characterized. The works of Polish bibliological school representatives mostly contributing to the study of circulation and perception of French books in the 18th century have been outlined.

Keywords: *French old-prints, Historiography, Book trade, Publishing repertory, Book circulation, Literary work perception.*

ФРАНЦУЗСКАЯ КНИГА В ГАЛИЧИНЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XVIII ст.: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Ирина Качур

В статье проанализировано состояние научной разработки проблемы функционирования французской книги в галицком обществе на этапе становления издательского репертуара, книжного посредничества, библиотечного обращения и читательского восприятия. Определены основные периоды в историографии французских исследований, охарактеризовано научные достижения украинских и зарубежных ученых. Отмечено работы представителей польской книговедческой школы, которые сделали наивесомительный вклад в изучение распространения и рецепции французских произведений в книжном обращении XVIII ст.

Ключевые слова: французская старопечатная книга, историография, книготорговля, издательский репертуар, книжное обращение, рецепция произведения.

УДК 070:930](477)

ІСТОРИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЖУРНАЛУ “КІЄВСКАЯ СТАРИНА” (1882–1906) НА СТОРІНКАХ “ЗАПИСОК НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА”: ОЦІНКА ПУБЛІКАЦІЙ

Тетяна Дубова

*молодший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБУ ім. В. Стефаника*

Аналізуються публікації журналів “Кієвская Старина” і “Записки НТШ” в площині критичного осмислення історичних матеріалів. Окреслено коло тем, що цікавили авторів “Записок НТШ” в публікаціях “Кієвской Старини”, зазначено певні відмінності у трактуванні історичних подій і особистостей у галичан і наддніпрянців, а також рівень і спрямованість критичних відгуків.

Ключові слова: Галичина, “Кієвская Старина”, “Записки НТШ”.

© Дубова Т., 2009